

Alexander Schimmelbusch

Opperduitsland

Vertaald door Kris Lauwerys en Isabelle Schoepen

2019 Prometheus Amsterdam

Voorjaar 2017

E E N

Toen Victor optrok, veroorzaakten de luchtwervelingen achter zijn elektrische Porsche een huiveringwekkend gefluit. De snelheid, het bos dat zich als een dak over de straat sloot, de perfecte pasvorm van zijn orthopedische kuipstoel – vaak had hij op weg naar zijn werk het gevoel dat hij ging sterven.

Daarbij keek hij van bovenaf naar zichzelf, zijn grijze bolide als een duikboot in een diepgroene zee, een schip van de 212A-klasse van ThyssenKrupp Marine Systems bijvoorbeeld, waarvan hij zopas een aandeel van 33 procent aan de staatsholding van Qatar had verkocht.

Natuurlijk vond hij de Porsche pijnlijk, maar Victor was een flexibele persoonlijkheid. Het was een bedrijfsauto, een anachronisme eigenlijk, waarop hij bij zijn recentste bankswitch echter had gestaan – voor het principe in de gebruikelijke zin van het woord, dus niet uit overtuiging, maar omdat hij spontaan zin had gekregen een Porsche te eisen, en omdat er, gelet op de grote interesse van de Birken Bank in zijn aanstelling,

slechts halfslachtige tegenwerpingen te verwachten waren geweest.

Om nog te zwijgen van het feit dat de Shere Khan, zo luidde de naam van het model, net als elke Porsche inmiddels, een tot een Porsche omgeturnde Audi was, die op zijn beurt in wezen niet meer dan een getunedede Volkswagen was.

Toen een van zijn klanten, de baas van Daimler AG, hem een poos geleden tijdens een lunch toevertrouwde dat het doel was ‘mensen te laten dromen dat ze zich met hun auto kunnen uitdrukken en er hun persoonlijkheid mee kunnen etaleren’, was bijna een hap branzino in zijn keel blijven steken. Want iets met een auto willen vond Victor zielig en deprimerend.

Natuurlijk had men zijn keuze voor de elektrische variant van het model kunnen duiden als het resultaat van de behoefte een uniform individualisme uit te leven – een risico dat in Victor's ogen ruimschoots was gecounterd omdat door het ontbreken van een brullend aandrijfmechanisme de vreselijke associatie met motorsport wegviel. De Shere Khan was volgens hem gewoon een standaardproduct van zijn socio-economische groep, dat absoluut niets over hem zei, behalve dan dat hij er deel van uitmaakte, wat sowieso nauwelijks te ontkennen viel.

Toen hij onder het rijden het bos in keek, moest Victor aan het verleden denken, niet aan zijn eigen verleden,

maar aan het verleden in het algemeen: de boomstammen langs de weg verloren in het voorbijrazen hun contouren, terwijl stammen dieper in het bos bijna stationair leken, als assen waar de ogenblikken van het heden omheen draaiden. Het was niet ongevaarlijk om hier je ogen van de weg af te laten dwalen, in deze bossen waren in de loop der jaren zo veel ongevallen gebeurd dat nu om de paar kilometer borden tot een voorzichtige rijstijl aanmaanden. Maar de jongeren uit de streek bezegelden nog steeds hun lot door in hun kleine auto's met overgedimensioneerde motor uit de bocht te vliegen, om in de eerste rij kale stammen te blijven hangen.

De betrokkenen hokken in de Taunus op kamers, op parterreniveau. De doden liggen begraven op de idyllische kerkhoven, waar gedenktekens verwijzen naar de in oorlogen gesneuvelde zonen van de dorpen en waar te zien is hoe Taunusmoeders tijdens de week-ends de graven van hun kinderen tuinkundig vormgeven, in een sportief gewatteerd jasje, met licht bevende vingers.

Victor woonde in Falkenstein, in een glazen jaren-ertighuis, dat er 's nachts uitzag als een modernistische lamp, die op de zuidelijke helling van de Altkönig op een rots was geplaatst. Ook in februari zat je in dat huis boven de nevel. Hij had de IT-support van de bank de opdracht gegeven er een app van Apple-dochter Cribz te installeren, een controlepaneel voor zijn huis,

zodat hij van waar ook ter wereld alle systemen ervan kon besturen, van de filterinstallatie van zijn zwembad tot de starter van zijn noodstroomaggregaat.

Als hij zich verveelde op kantoor, een aquarium in Frankfurt op de tweeëndertigste verdieping vanwaar het uitzicht in noordelijke richting tot Falkenstein reikte, veegde hij over zijn touchscreen om in de verte zijn grote lamp aan en uit te zetten. Hij speelde met de gedachte morse te leren.

Uit alle kamers van het huis was in het dal de Frankfurtse skyline te zien, met de boortorens die hun beitel in een dieptestroming dreven, in onuitputtelijke, ter plekke uitgevonden reserves. De welvaart gutste over de stadsrand, zodat tussen Frankfurt en Falkenstein de laatste smetten van niet-premiumkwaliteit verdwenen, de laatste restanten van armoede en kleinburgerlijkheid, niet uit de zielen van de mensen, maar uit het maatschappelijke weefsel, dat men zich het best kon voorstellen als pastelkleurige zijde.

Hij dacht aan zijn dochter op deze lentedag, aan de kleine Victoria uit de eerste klas, die sinds de scheiding van Victor en haar moeder Antonia om het andere weekend bij hem was. Ze waren met z'n tweetjes begonnen met de inrichting van de boomhut die hij in zijn tuin had laten bouwen, en dinsdag, zo hadden ze afgesproken, zou hij haar van school afhalen en bij wijze van uitzondering mee de Taunus in nemen om nog meer vaart te zetten achter het project.

Victor had zijn dochter lief op de bijna bezeten manier waarop kinderen uit de teloorgaande burgerlijke milieus toentertijd werden liefgehad, en dus was ze aldoor in zijn gedachten aanwezig. Terwijl hij nu over de A66 op de stad af raasde, dacht hij aan de lange a-klank die Victoria maakte als hij samen met haar in de Shere Khan over kasseien reed, waarbij de klank dan door de korte vering van de sportwagen grappig vibreerde. Hij moest denken aan haar laatste e-mail, waarin zijn dochter een droom beschreef: ze was in ‘onderstebovenland’ wakker geworden, waar nee ja was en ja nee, waar de slechteriken goed waren en de goeden slecht.

Als Victor haar terechtwees omdat ze zich weigerde te houden aan de weinige regels waar hij op stond, draaide Victoria altijd schijnheilig bij om na een effectvolle pauze met snel tevoorschijn flitsende tong een zacht scheetgeluidje te maken – om een individuele blik van algemeen gebrek aan respect te geven, dat haar moeder, zo vermoedde Victor, regelrecht tot waanzin dreef.

Antonia en hij waren vooral een stel geworden omdat Victor haar op het juiste moment had ontmoet. Hij was in een toestand geweest waarin hij een vriendin nodig had, in de zin van een met hem bevriend iemand, gewoon een of andere vorm van nabijheid, om het hoofd te bieden aan de depressie die het resultaat was geweest van zijn toenmalige fase van destructieve werkdruk – een grenservaring als een duister wolken-

dek waar hij zich door had moeten worstelen om naar het stralende licht van de rijkdom omhoog te zweven.

Hij had haar meteen aantrekkelijk want op een bizarre manier onbezwaard gevonden, alsof ze geen stress kende, alsof ze geen problemen had. En ze was geïnteresseerd geweest in hem, althans in de persona als dewelke hij was opgetreden: al in zijn kindertijd was hij ermee begonnen voor de interactie met de ander een op maat gesneden persona te ontwikkelen, die de ander moest tonen wat die verwachtte, en datgene moest geven wat hij of zij wilde, terwijl Victor achter de daaruit resulterende gebruikersinterface verscholen kon blijven.

De twee hadden elkaar in de Alte Oper leren kennen, op de summer party van een advocatenkantoor, toen hij van haar dienblad voor hem alleen telkens twee glazen wijn had gepakt. Hij had haar gewoon gevraagd of ze eens met hem uit eten wilde gaan, en zij had meteen ja gezegd.

Antonia sprak vloeiend Italiaans – haar vader had in het middenkader van Lufthansa carrière gemaakt, zodat ze als kind in Italië en Kenia had gewoond –, en bij de Italiaan had ze daarom voor hen beiden niet alleen in het Italiaans besteld, maar met de *padrone* ook nog het in Duitsland bij de Italiaan obligate *bellissima-tartufo-porcini-va-bene*-parlando gebezigd, wat Victor heimelijk op de zenuwen had gewerkt. Maar ze had hem ook mooie verhalen uit Afrika verteld, over een

aapje bijvoorbeeld, dat 's ochtends altijd voor haar raam had gezongen.

Na de dorade hadden ze al heel vertrouwd een tiramisu gedeeld. Met de lange dessertvorken hadden ze zelfs een plagerig gevecht om de in de amaretto geweekte langevingerbiscuitjes gevoerd. Hun relatie had acht jaar standgehouden, hoewel het vanuit Victors perspectief geen langetermijnproject was geweest, wat minder met Antonia te maken had gehad dan met het feit dat een van de constantes in zijn leven altijd al het gevoel was geweest dat hij zich in een overgangsfase bevond.

Momenteel had Victor een nog nauwelijks gedefinieerde affaire met zijn buurvrouw Maia. Ze was dun, uitgemergeld bijna, met een ascetische Jil Sander-*style* en zo'n kort kunst-en-cultuurkapsel. Haar uiterlijk deed denken aan een knappe dissidente na een maand hongerstaking. Aan pikhouwelen in de permafrost, aan uraniumwinning in het Baikargebergte. Aan de Holodomor in Oekraïne onder Stalin.

Die Sovjetassociaties had Victor misschien omdat hij Maia voor het eerst in Moskou had gezien, op zijn iPhone, tijdens een bespreking. Ze was door het gat in de heg zijn tuin binnengeslopen, waar ze de bewegingsmelders en daarmee de alertfunctie van zijn Cribz-app had geactiveerd. Op zijn touchscreen had hij kunnen volgen hoe ze door zijn glazen buitenwanden zijn interieur had beoordeeld.

Ze had alleen een lang t-shirt gedragen en Victor had zich afgevraagd wat ze eronder droeg – niets? Een string van La Perla? Een witte katoenen slip zoals zijn vriendinnetjes op school destijds? Voor hij zich in detail Maia's brazilian had kunnen voorstellen, had hij een paar keer na elkaar zijn grote lamp aan- en uitgezet, waarop ze panisch de benen had genomen en Victor manisch in lachen was uitgebarsten – het was tijdens een meeting met de strategy manager van Gazprom geweest.

Van meet af aan was de onuitgesproken afspraak tussen hen beiden geweest dat ze elkaar niets over hun eigen leven vertelden, zodat ze 's ochtends, als Maia de nacht bij hem had doorgebracht omdat haar man op reis was, over de actualiteit praatten, over datgene wat er in de *Frankfurter Allgemeine Zeitung* te lezen was. Maia begon het liefst met de politiek, wat Victor goed uitkwam omdat hij zelf liever eerst de cultuurpagina's las – fuckbuddies, op elkaar ingespeeld als een echtpaar.

Als Victor haar echtgenoot zag, een jonge old school bankier van de Deutsche Bank, moest hij elke keer aan de zorgvuldig uitgewerkte pitches denken die historici onlangs in de kelder van het hoofdkantoor in Hannover hadden ontdekt en waarmee de Deutsche Bank begin jaren veertig naar de financiering van verschillende bouwonderdelen van het vernietigingskamp van Auschwitz had gedongen. Maar Maia's echtgenoot was onschadelijk, een zonderling, vond Victor, het

soort man dat bossen pacht om er te jagen en er in zijn vrije tijd in een soort boswachtersoutfit op de loer te gaan liggen om bij wijze van ontspanning met een precisiegeweer pelsdieren te executeren. Dat vervolgens de kadavers ontweit, vilt, droog laat rijpen en ten slotte fijnhakt om er delicate dunne wildworsten van te draaien.

Maia was twaalf jaar jonger dan hij, en in het begin had het Victor geschokt hoeveel verschil dat op zijn leeftijd maakte. Natuurlijk was er de mythe van de man die steeds aantrekkelijker werd, en Victors grijze lokken gaven hem inderdaad een voordeliger uiterlijk. Anderzijds was hij 39, de pensioenleeftijd voor investeringsbankiers, en als hij zich ook maar een paar weken liet gaan, dus te veel zoop en te weinig op zijn mountainbikes zat, was wat hij had geconsumeerd hem meteen aan te zien, als voorbode van een vroege bejaardheid, mogelijk als laat gevolg van de reeds vermelde fase van structurele overwerktheid, die in het geval van Victor pas zes of zeven jaar geleden was omgeslagen in het relatief ontspannen ritme van een vrijwel onaantastbare directiefunctie.

Maia daarentegen was perfect, ondanks de ondervoeding, ze gebruikte geen make-up, maar alleen die obscene dure Crème de la Mer, die naar verluidt werd geproduceerd bij de klanken van 'La Mer', de cyclus van drie symfonische schetsen van Debussy, om de moleculen optimaal te ordenen en zo de effectiviteit te maximaliseren. Een potje crème kostte daarom meer

dan duizend euro, hoewel het, volgens Victor en zijn al net zo wantrouwige collega's met wie hij het onderwerp had besproken, in feite gewoon Nivea was.

En dan was er nog Valezska, een Poolse masseuse in de spa van het Adlon-hotel, waar hij woonde als hij voor het werk in Berlijn moest zijn. Hij bracht er hele middagen door, liet in de spa bijvoorbeeld ook zijn haar knippen, omdat daar een haarwasdame werkte die een getrimd okseldonsje liet staan, zodat Victor tijdens de wasbeurt in een pluizige holte kon kijken. Dat gaf hem een gevoel van geborgenheid. Hij had ook de gesprekjes met de wasdame leren waarderen, een meditatief uitwisselen van frasen à la:

‘Is de temperatuur aangenaam zo?’

‘Ja, dank u.’

‘U hebt mooi haar, zo vol en stevig.’

‘Uw haar is ook mooi.’

‘Maar u bent gespannen, gaat u straks nog naar de massage?’

‘Ja, naar Valezska.’

Toen Victor bij die laatste een jaar klant was, had Valezska hem gevraagd of ze hem niet ook ‘handontspanning’ moest geven, wat voor hem een opluchting had betekend. Want voor een heteroseksuele man onder de zeventig is het onmogelijk om bij het inoliën van zijn naakte lichaam door een aantrekkelijke vrouw niet van meet af aan te worden gekweld door een opdringerige erectie – die Valezska met haar vriendelijke

aanbod nu als het ware gelegitimeerd had: Victors erectie op haar massagetafel was voortaan salonfähig, voor de afgesproken transactie zelfs noodzakelijk.

Hij was dus officieel single, waardoor hij in het sociale weefsel van een streek waarvan de groene hellingen bijna uitsluitend door echtparen werden bevolkt een anomalie was. Dat wist Victor en het liet hem ook koud, omdat hij bepaald niet de natuur in was getrokken om daar dan aan civilisatorische rituelen deel te nemen. Maar hij kon het niet laten af en toe analytische observaties te maken.

Bijvoorbeeld dat hierboven nog met overtuiging werd getrouwd: na het jawoord doorliep ieder stel een achttien maanden durende planningsfase om vervolgens dagenlang zijn gelofte van teamwork en monogamie te laten huldigen, op een oeroud landgoed met rieslingwijngaarden, met honderd andere echtparen als publiek en zonder zich ook maar enigszins af te vragen of deze vorm van viering van hun eigen persoon in het geval van mensen die eigenlijk niets bijzonders waren, geen publieke figuren, geen mensen die hun tijdvak mee bepaalden, niet aanmatigend en op haast tragische manier lachwekkend was.

Inherent aan de daaruit resulterende huwelijken was een zwakke plek, die toe te schrijven was aan het vrouwelijke ideaalbeeld van financiële onafhankelijkheid enerzijds en aan de benijdenswaardige economische situatie van de partner anderzijds. Die was op haar

beurt het resultaat van een fundamentele paradigma-verschuiving in het Frankfurtse welstandsbestel, die zich in de jaren rond de millenniumwisseling had voltrokken.

De onverschrokken deregulering van de Duitse kapitaalmarkten, die volgens Victor te wijten was aan de incompetentie, maar ook aan het kinderachtige verlangen van de politieke verantwoordelijken om de toga's van de sociale markteconomie eens te luchten, had in de stad een nieuwe klasse van werknemers doen ontstaan die ongeveer vanaf hun dertigste meer dan een miljoen euro per jaar verdienden. In het geval van Victor kwam daar nog een jaarlijkse uitkering van dividenden bij, die nu hij een van de slechts drie partners van de Birken Bank was, in het afgelopen, tamelijk middelmatige boekjaar, ongeveer negen miljoen euro had bedragen.

Wat hem niettemin met zijn beroepsgroep verbond, was het gevoel met gemak rijk geworden te zijn, weliswaar met een absurde overmaat aan werk, maar afgezien daarvan bijna als vanzelf, zodat het vele geld voor hen irreëel leek, wat hun activiteit ten dienste van investeringsbanken dan weer ten goede kwam.

Parallel met die ontwikkeling hadden vrouwen in hun strijd voor volledige gelijkberechtiging slag voor slag gewonnen en daardoor een maatschappelijk klimaat gecreëerd waarin ze niet au sérieux werden genomen als ze niet professioneel succesvol waren. Je kon je nauwelijks nog een intelligente man

voorstellen die zin had in een huisvrouw – tenzij in rollenspelletjes met schort en deegrol. Wie echt naar zulke verouderde structuren terugverlangde was volgens Victors inschatting niet in staat op onorthodox- visionaire manier te reageren op de challenges van een zich snel en radicaal transformerend globaal competitief milieu.

En zo ontstonden middelpuntvliedende krachten in deze huwelijken, die als allianties van autonome eenheden waren opgezet, omdat de totale afwezigheid van de noodzaak geld te verdienen de vrouwen met de verleiding confronteerde hun mannenberoep op te geven en zich voortaan aan hun eigen interesses te wijden. Of zich te bevrijden van de maatschappelijke dwang een leidende functie in risicomangement of in deviezencontrole uit te oefenen.

Eindelijk iets creatiefs te doen – een behoefte die volgens Victors inschatting in de Hoge Taunus de komende jaren tot een boom in de bouw en marketing van hoogwaardige, maar compacte bungalows zou leiden, klassieke eerstevrouwenbungalows in bosrijke B-liggingen, waar de bewoonsters in het gezonde klimaat tegen het ziellose snorren van hun pottenbakkersschijf op zouden kunnen drinken.